

Є. І. Сінченко – канд. філол. наук,
доцент кафедри іноземних мов
факультету міжнародних відносин
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

Передача модального значення припущення при перекладі з української на французьку та іспанську мову

Категорія припущення є категорією суб'єктивної модальності, дослідженню якої останнім часом приділяється особлива увага лінгвістів. Ставимо собі за мету класифікувати та зіставити засоби передачі вказаної категорії у французькій та іспанській мові з тим, щоб результати дослідження могли би бути використані у процесі перекладу з української на вказані мови та сприяли б адекватній передачі денотативної та коннотативної інформації у відповідності із прагматичною інтенцією автора повідомлення.

Обидві романські мови, як відомо, володіють рядом лексико-граматичних засобів передачі названого модального значення. Лексичні, так звані експліцитні маркери, належать до різноманітних частин мови:

- іменників: *prévision, anticipation, hypothèse, supposition* (фр.); *suposición, supuesto, hipótesis, conjetura* (ісп);
- прикметників: *hypothétique, supposé* (фр.); *hipotético, conjetural, suponible* (ісп.);
- дієслів та дієслівних виразів: *admettre, supposer, présumer, comporter, croire, penser, faire une supposition*, (фр.); *suponer, admitir, creer, pensar* (ісп.);
- прислівників та прислівникових зворотів: *hypothétiquement; à titre de supposition, probablement, peut-être, il est possible/impossible, il est probable/improbable* (фр.); *acaso. supuestamente, conjeturalmente, puede ser* (ісп.) [1, с.211];
- сполучників: *à supposer que* (фр.); *al admitir* (ісп.).

Вони протиставляються ряду аналогічних лексичних засобів, які передають значення достовірності. У французькій це, наприклад, *réellement, vraiment, sûrement, certainement, sans doute, en effet, évidemment* [3, с. 246], іспанській: *sin ninguna duda, indudablemente, evidentemente, naturalmente, es natural, realmente,*

efectivamente; verdaderamente, exactamente, justamente, precisamente; sin quitar ni poner, por lo visto, a buen seguro [1, с. 211].

Майже усі маркери достовірності вживаються, як свідчить фактологічний матеріал, із дієсловами, що передають денотативну інформацію, у дійсному способі, що цілком закономірно, адже останній є способом передачі модальності реальності.

En réalité, il voulait me donner le temps pour réfléchir.

Es natural que Eva no quiere hablar de ti.

Проте, це не стосується самих дієслів у функції маркерів достовірності/припущення. Так, французькі дієслова *penser* та *croire*, як відомо, у стверджувальній формі вимагають вживання дійсного способу дієслова у підрядному реченні, а отже передають значення впевненості, реальності:

– Edouard, dit la mère, je *crois* que tu exagères un peu!

У той же час, коли названі дієслова вживаються у заперечній чи питальній формі, супутнє дієслово використовується у суб'єктивному способі, а отже вони набувають модального значення невпевненості, припущення:

Ne pensez-vous pas que que soit mensonge?

Іспанські синоніми вказаних дієслів *pensar* та *creer*, як свідчить практика, можуть вживатися у контексті однаково як з дійсним способом дієслів, так і з суб'єктивним:

¿Crees que puede venir? – No creo que pueda. Creo que tiene que venir.

Що ж стосується інших дієслів, наприклад французького *supposer*, то воно може вживатися як із дієсловами у дійсному способі, так і у суб'єктивному:

Je suppose qu'il est honnête, vous lui supposez des qualités qu'il n'a pas.

En supposant que ce soit ainsi...

Французькі дієслова, що супроводжують прислівники із семою припущення вживаються у дійсному способі, наприклад:

Il est possible que vous la connaissez.

Іспанські ж прислівники *es posible/imposible que, es probable/improbable que, posiblemente, probablemente, puede que, quizá, quizá, tal vez* частіше усе ж таки вживаються із суб'єктивним способом дієслова:

Es posible que tengan Vds razón, pero prefiero asegurarme.

Es poco probable que probara.

Проте з прислівниками *quizáz, quizá, tal vez, posiblemente, probablemente, seguramente* може вживатися однаково як суб'єктивний, так і дійсний спосіб дієслова:

Están cansados. – *Quizá se acostaron/se acostaran* tarde anoche.

¿Sabes, dónde está Martín? – *Seguramente está/esté* en casa. No sale mucho.

Французькі безособові конструкції *il est possible/impossible* та іспанські *es posible/imposible* можуть супроводжуватися також інфінітивом, коли залежність, про яку йдеться є загальноприйнятною, не піддається сумніву:

Il est impossible dormir dans cette maison: Il y a beaucoup de bruit.

Es imposible dormir en esta casa: hay mucho ruido.

Такий існуючий граматичний засіб передачі категорії достовірності/припущення як спосіб дієслів є менш експліцитним, повністю контекстуальним, то ж його неправомірно називати маркером, а лише засобом. Найбільш узуальним граматичним засобом передачі категорії припущення у обох мовах є умовний спосіб дієслів. Він позначає твердження про дію, яка могла б чи не могла би мати місця у теперішньому, минулому чи майбутньому.

Vous auriez tort de ne pas me croire.

¡Al escucharme *tendrías* más suerte!

Умовний спосіб в цілому позначає припущення, що залежить від умови.

S'ils disaient: "*Pourrait bien faire*", ça *signifierait* qu'il ne fait pas bien.

Si le encontrara se le diría.

Дію, яка може здійснитися у майбутньому прийнято називати "потенційною", ту ж, яка здійснюється у теперішньому чи минулому – "ірреальною" [3].

Зауважимо, що у французькій мові існує теперішній час (він відноситься одночасно і до плану майбутнього) та минулий час умовний залежності; у той час, як у іспанській, так само як і в українській мові – лише одна універсальна форма, що відноситься однаково до плану теперішнього, майбутнього та минулого часу. Цей факт, зрозуміло, не повинен лишатися поза увагою перекладача. Тим паче, що минулий час умовного способу дуже часто використовується у стилі преси саме для передачі значення недостовірної інформації:

Les présidents *auraient discuté* le problème de l'association à l'Union Douanière. – Президенти *нібито* (схоже, очевидно) обговорювали проблему приєднання до Митного союзу.

Модальне значення припущення умовного способу є контекстуальним, оскільки існує часова форма майбутнього у минулому, яка повністю співпадає із ним [4].

Суб'єктивний спосіб (subjonctif) у французькій мові теж здатен набувати модального значення припущення. Порівняймо два речення:

Y a-t-il l'employé qui *peut* m'expliquer la tâche? – Чи є співробітник, який *може* пояснити мені завдання?

Y a-t-il un employé qui *puisse* m'expliquer la tâche? – Чи є співробітник, який *міг би* пояснити мені завдання?

Для французької та іспанської мов є характерним використання часових форм дієслів для позначення припущення. Це, у першу чергу, майбутній простий час (futur simple та futuro simple) та майбутній близький (futur immédiat та futuro próximo). Вони можуть набувати модального значення припущення, що відноситься до теперішнього часу [2, с.148, 158]:

Sera chez lui.

Serán las siete.

Разом із тим, відмічається, що таке вживання майбутнього простого часу є обмеженим та стосується здебільшого лише французького дієслова *être* та його іспанського синоніма *ser* [2, с.160, 161].

Французький futur antérieur, як і іспанський futuro perfecto, що класично у обох мовах використовувалися для передачі майбутньої дії, що передує іншій майбутній дії, сьогодні практично виконують лише модальну функцію передачі значення припущення, що відноситься до плану минулого.

– Où est donc passé Jean? Répéta Tricoire.
Henriette s'approcha.

– Il *aura* peut-être *rencontré* quelqu'un qu'il connaît.

Fue (Ernesto) por unos coctales. *Habrá ido* hasta el Polo por el hielo.

Отож, французька та іспанська мови володіють цілою системою лексичних маркерів припущення – експліцитних засобів, що допомагають адекватно відтворити назване значення при перекладі. Контекстуальними та імпліцитними засобами передачі

значення припущення можуть виступати у обох мовах ряд дієслів, що здебільшого супроводжуються суб'єктивним способом дієслів денотативної інформації. Умовний та суб'єктивний способи дієслів також за своєю природою є засобом передачі гіпотетичності дії, а часові форми дієслів самі здатні виконувати модальну функцію та передавати різноманітні нюанси дії, яка представляється як така, яка припускається, а не є достовірною. Знання цих особливостей є обов'язковим для перекладача: нехтування ними може призвести до грубих перекладацьких помилок.

Література

1. Виноградов В.С. Грамматика испанского языка. – М.: ВШ, 1978. – 392 с.
2. Aragonez I., Palencia R. Gramática del uso español. – Madrid: Ediciones SM, 2009. – 286 p.
3. Casquez A., Heintzmann E., Miterrad H. Grammaire français et expression écrite. Paris: Nathan, 1992. – 320 p.
4. Nikolskaïa E.K., Goldenderg T.Y. Grammaire française. Moscou: Ecole supérieure, – 1974. – 364 p.